

**Jak vhodně podpořit
dítě se specifickými
poruchami učení,
poruchou pozornosti
či autistického
spektra?**

Mgr. Jana Divoká
MAP II pro Brandýsko

**Každý člověk dělá v danou chvíli
to nejlepší, co umí!**

MŮJ „PEDAGOGICKO - TERAPEUTICKÝ STYL“ DĚLEJ VÍCE TOHO, CO FUNGUJE!

Systemická a rodinná psychoterapie –
konstruktivismus

Narativní psychoterapie

Kognitivně behaviorální směr

Motivační rozhovory

Teorie „Attachmentu“ – vztahové vazby

Pozitivní psychologie (rozvoj silných stránek)

Jaký je můj cíl?

Deklarovat přesvědčení, že si každé dítě zaslouží podporu a žádná situace není tak špatná, abychom v ní nemohli najít alespoň špetku naděje na možné řešení.

Požádat, abychom nenálepkovali, nezavírali si dveře „diagnózou“, nelámali nad dětmi hůl a spíše viděli jak dítěti v danou chvíli je, nikoliv jaké je a tomu přizpůsobili i přístup k němu a komunikaci s ním...

Oč tu běží je SEBEÚCTA

Bazální příběh o tom, kdo jsem!
Odpovídá na otázku – Jsem zde na
světě správně – vítaný/á?

Základní lidské potřeby

**SEBE-
PŘESAŇ**

**POTŘEBA UZNÁNÍ,
ÚCTY**

seberealizace, status

**POTŘEBA LÁSKY A
SOUNÁLEŽITOSTI**

přátelství, partnerský vztah, mít
rodinu

POTŘEBA BEZPEČÍ

přístup ke zdrojům, ochrana před
nebezpečím

FYZIOLOGICKÉ POTŘEBY

voda, spánek, potrava, dýchání, regulace tělesné
teploty, vylučování a vyměšování, fyzické aktivity,
rozmnožování

KBT

1

Klasické podmiňování

podnět - reakce (hlad - najím se)

KBT

2

Operantní podmiňování

podnět - reakce - následek (odměna nebo trest)

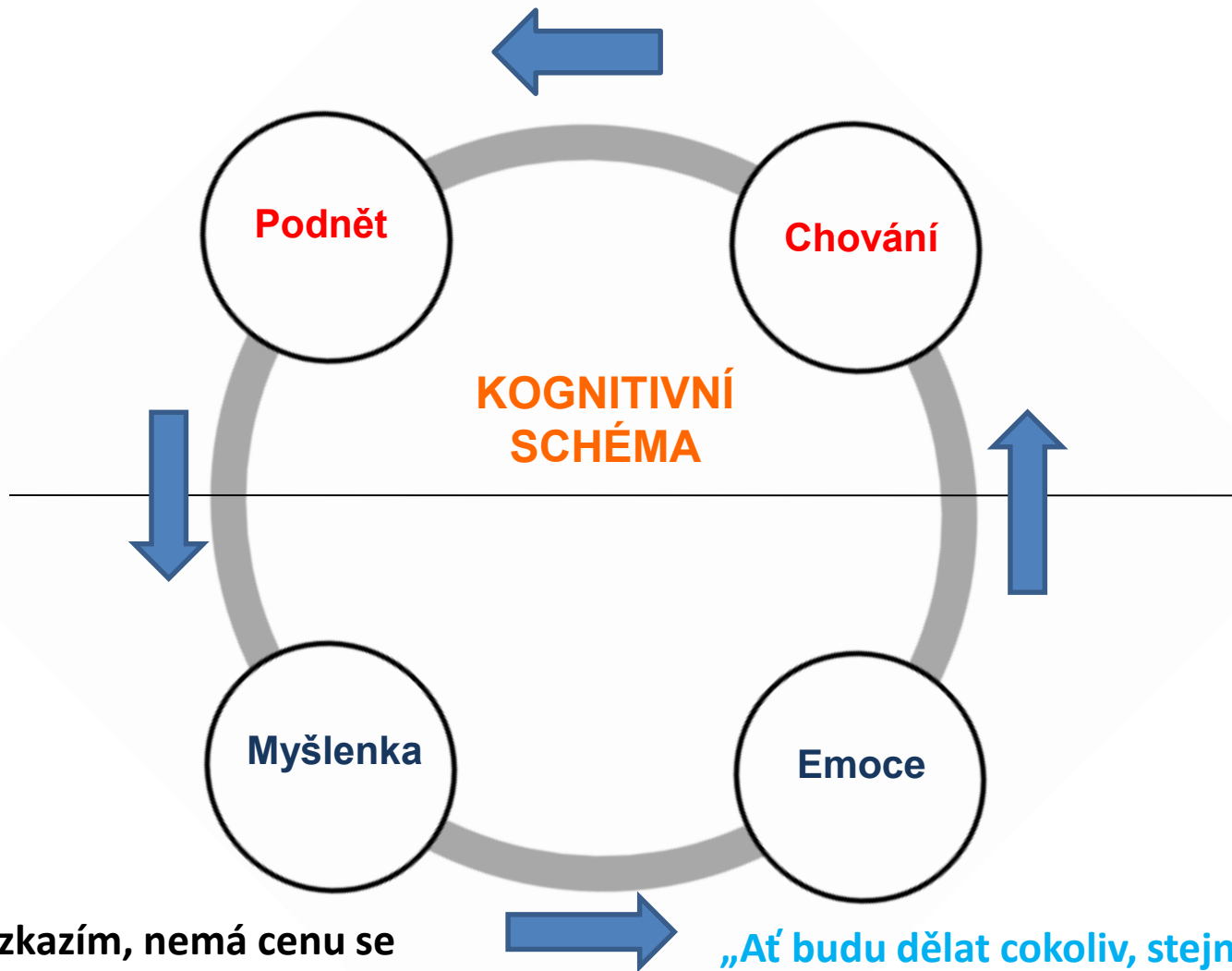

KBT

3

Kognitivní teorie

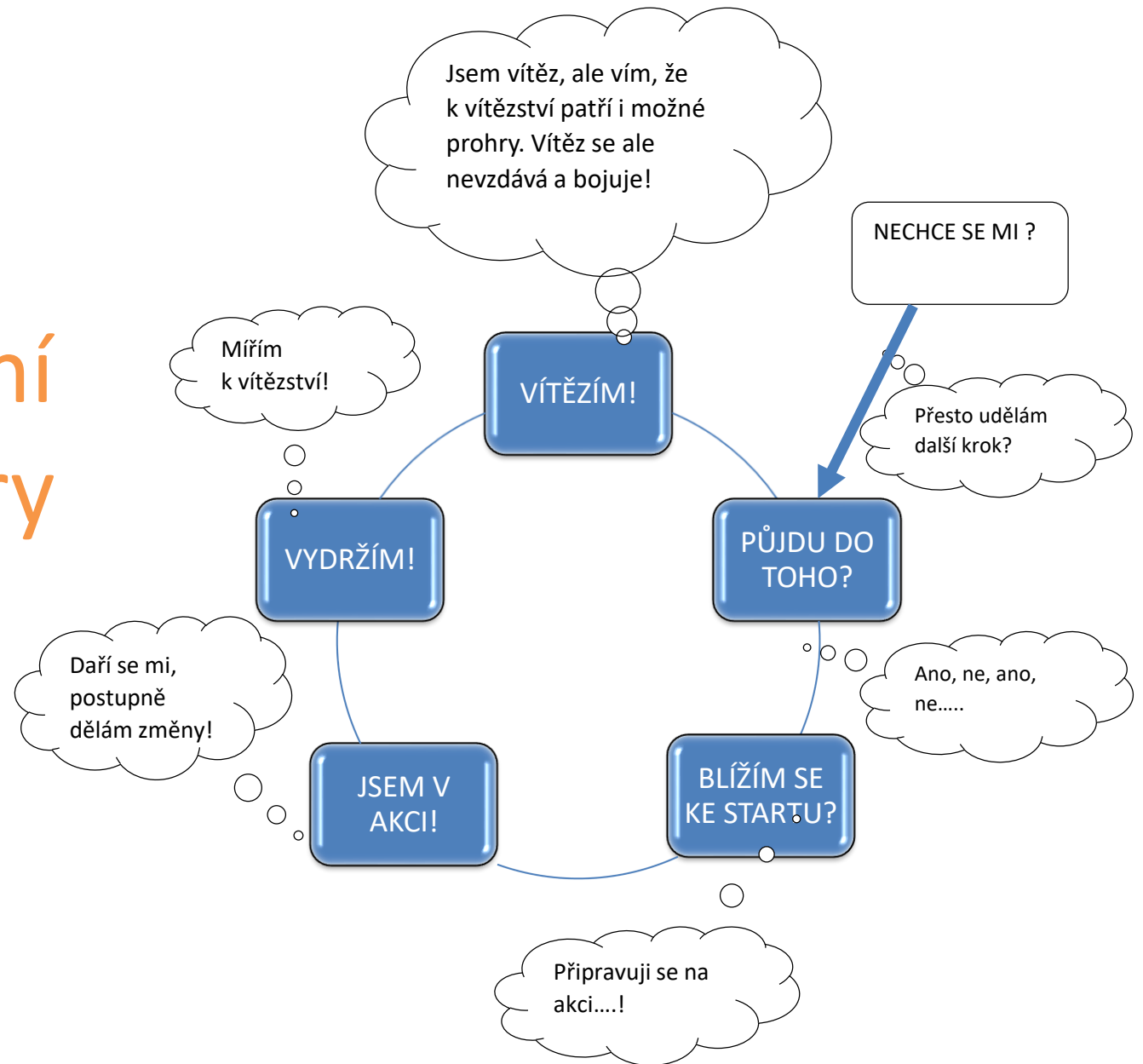
**podnět - kognitivní zpracování podnětu - emoční reakce –
chování**

„Stejně to zkazím, nemá cenu se snažit.“

„Ať budu dělat cokoliv, stejně nemám šanci na dobrou známku.“

Motivační rozhovory

Co jsou to ty PORUCHY UČENÍ

Předpona

dys –

dysfunkce

Znamená rozpor nebo deformaci – neúplně
vyvinutá funkce

Specifické poruchy učení - SPU

- Porucha některých kognitivních funkcí, které jsou třeba ke zvládnutí školních povinností
- Původ bývá neurologický - problematické těhotenství nebo porod, vývoj dítěte, dědičnost, rané vývojové trauma...
- Týkají se dětí s normálním až nadprůměrným intelektem

Projevy deficitu kognitivních funkcí

- málokdy se jedná o jednu oblast – souvisí spolu

- **Zraková percepce, prostorová orientace**

např. záměny tvarově podobných písmen, číslic, grafických znaků, pomalé čtení písmen, potíže v rozlišování útvarů, problémy s orientací na stránkách v učebnici...

- **Sluchová percepce**

např. nepřesné sluchové vnímání – analýza a syntéza jednotlivých hlásek (ale i slabik či slov), problémy v řečové oblasti, oslabená verbální paměť...

- **Automatizace při osvojování dovedností**

se projevuje ve všech oblastech – např. aplikace matematických operací, pravopisu...

- **Paměť**

krátkodobá, pracovní (udržení více poznatků – např. diktát na více jevů), dlouhodobá

- **Koncentrace pozornosti**

dlouho trvá, než se začne soustředit, nedokončí úkol...

- **Motorika, grafomotorika**

problémy v psaní, VV, TV, PČ, geometrii...

Dyslexie

Porucha čtení - rychlosti, správnosti, porozumění čtenému textu, nevhodné techniky čtení

Konkrétní projevy – „luštění“ písmen, hláskování, přetrvávající slabikování, dvojí čtení, záměny písmen (b-d-p), ale i nepodobných, domýšlení slov...

Jak to asi vidí dyslektik?

https://www.tvnoviny.sk/zaujímavosti/1796591_vzite-sa-do-koze-dyslektikov.-takto-vidia-pismena-oni

Dysgrafie

Porucha psaní – čitelnost a úprava

Konkrétní projevy – dítě si těžko pamatuje a vybavuje tvary písmen, obtížně je napodobuje, písmo je velké či malé, nečitelné, kostřbaté, pomalé, často škrtané, přepisované, pro napsání textu dítě potřebuje mnoho energie a času

Dysortografie

Porucha pravopisu – zvýšená četnost pravopisných chyb, obtíže při aplikaci pravopisných pravidel

Konkrétní projevy – rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, slabik dy – ty – ny x di – ti – ni, rozlišování sykavek, vynechávání písmen, přesmyknutá písmena nebo slabiky, hranice slov v písmu (neodděluje slova)

Dyskalkulie

Porucha matematických schopností – v oblasti manipulace s čísly, číselných operací, matematických představ a geometrii

Konkrétní projevy – problémy se spojením čísla a počtu, problémy s porovnáváním, problémy s řadou čísel – výběrem lichých, sudých, nečte dobře matematické symboly, operace má naučené – někdy zaměňuje sčítání – odčítání, chybí logické souvislosti tj. chápání vztahů mezi operacemi, špatně čte čísla...

Dyspraxie

nový pojem v oblasti SPU – spíše používán neurology – porucha motorických funkcí – nízká úroveň koordinace pohybů, jejich kontroly a vnímání těla, často přidružena k jiným poruchám učení

Konkrétní projevy – neobratnost v základních sebeobslužných činnostech – oblékání, jídlo, jízda na kole..., v psaní, kreslení, stříhání a jiných souvisejících činnostech v rámci výtvarných a pracovních činností, pohybových hrách a TV obecně...

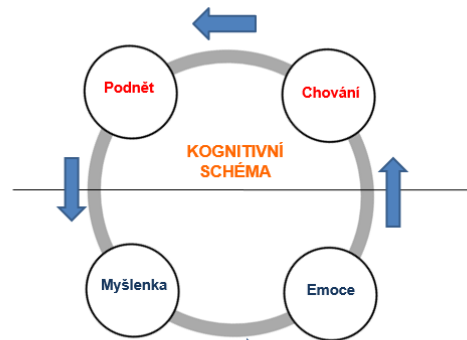
Poruchy pozornosti ADHD, ADD...

Konkrétní projevy – pozornost zaměřená na detaily; chyby z nedbalosti; obtíže v koncentraci pozornosti na úkoly; jako když neposlouchá, co se říká; nedodržování instrukcí; nepořádek na svém místě – ve svých věcech; nedokončování úkolů; opoziční chování, vzdor; nepochopení instrukcí; neorganizovanost v úkolech a aktivitách; oddalování úkolů vyžadujících mentální úsilí; ztrácení věcí; lehké rozptýlení okolními podněty

Projevy hyperaktivity/ impulsivity - třepání rukama, nohama, vrtění na židli; odcházení z místa; neklid při hře či jiných aktivitách ve volném čase; pobíhání kolem v situacích, kdy se očekává, že zůstane sedět; překotné odpovědi, aniž si vyslechne otázku; potíže při stání v řadě a hrách či skupinových činnostech

Projevy jsou zjevné doma i ve škole i na jiných místech. Pokud tomu tak není – pak zřejmě příčina je v nevhodných podmínkách v rodině či škole?

Příběh Jirky

„Stejně to zkazím, nemá cenu se snažit.“

„Ať budu dělat cokoliv, stejně nemám šanci na dobrou známku.“

PŘÍBĚH OČIMA DÍTĚTE

Vím, že mámu i tátu někdy štvu. Chtěl bych jim dělat radost. Mám asi na víc, ale já se nebudu učit něco, co považuju za zbytečné. Řada věcí v životě mi přijde hodně zbytečná. Hezké známky nepotřebuju. Ostatní lidé se mi často vysmívají za to, že chci být originální.

V hodinách se mi stávalo a i stává, že mi vypne hlava. Jako bych ji měl v nějaké skleněné kouli. Stojí mě hodně úsilí, abych se na něco dokázal déle soustředit. Špatně i spím. Mám asi poruchu pozornosti, ale nechci se za ni schovávat.

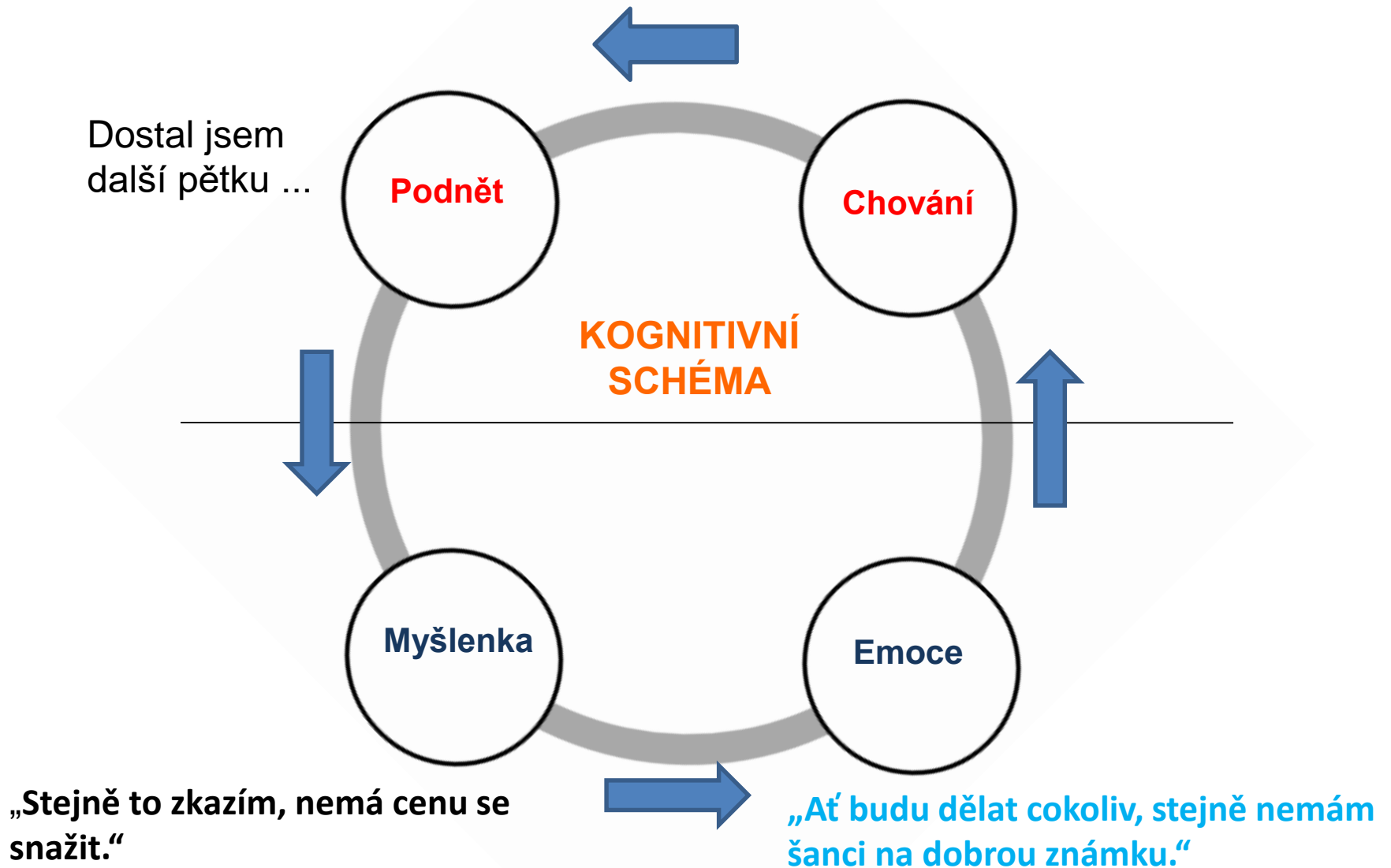
Někdy si s lidmi nerozumím, protože se cítím být jiný než oni. Když se o něco snažím, často se mi to nepodaří dotáhnout do konce. Jako by mi chyběl dostatek sil a nevím, kde je načerpat. Toužím v životě něco velkého dokázat, ale asi si dost nevěřím.

Potěší mě pochvala a jsem rád, když i já vidím, že se mi něco povede. Asi jsem si vybral i dobrou střední školu. Jsou na ní většinou dobří učitelé. Cítím, že bych se rád v budoucnu vydal nějakým uměleckým směrem. Začal jsem si pro sebe kreslit. Vrátil jsem se k hraní na klavír a zkouším elektrickou kytaru. Inspirují mě heavymetalové kapely. Na střední škole jsem si našel konečně i pár kamarádů, se kterými si v některých věcech rozumím. Jsem rád, že to naši se mnou nevzdávají a mám u nich stále důvěru. Když někam chci jít, většinou mě pustí. Domluvíme se na hodině, kdy přijdu domů, a to dodržím. Asi je někdy i dobré, pokud na mě rodiče trochu zatlačí. Sám od sebe jsem na některé věci líný, ale když mě do nich postrčí, mám pak dobrý pocit, že jsem je zvládnul.

Vžijme se do role dítěte

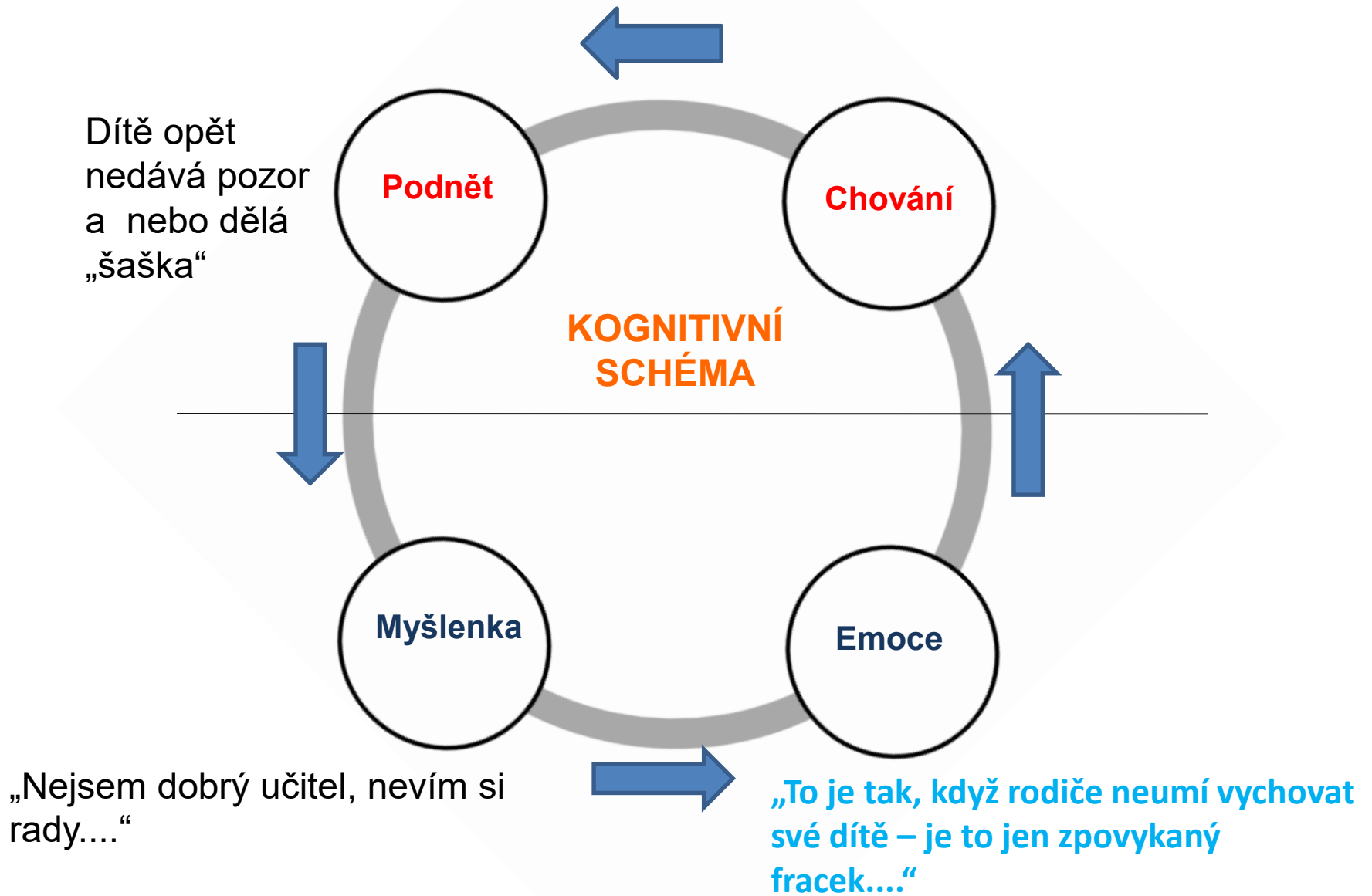
- Situace: Představte si dítě podobné Jirkovi ve čtvrté třídě, které dostalo již třetí pětku z diktátu, testu či čtení, ze zkoušení v nějakém z předmětů....

Vžijme se do role učitele

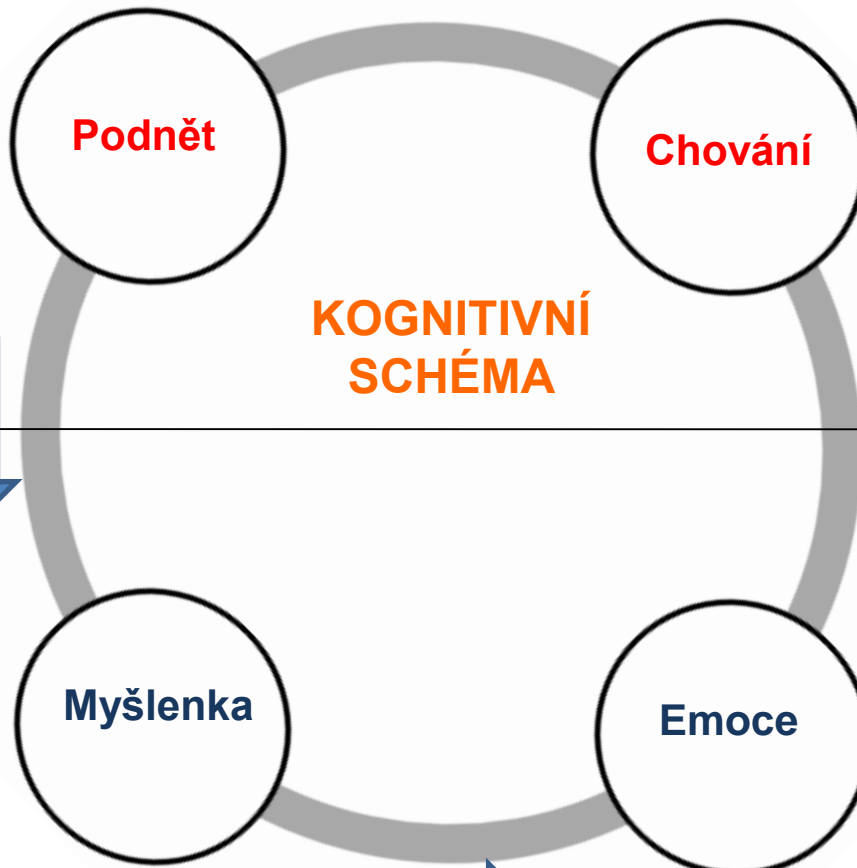
Příklad situace: Jste učitelem dítěte jako je Jirka. Neustále nedává pozor, dívá se z okna nebo ruší a dělá „třídního šaška“. Přitom máte dojem, že kdyby se trochu snažil, nebyl by líný se učit, dokázal by velké věci.

Vžijme se do role rodiče

Příklad situace: Jirka donese poznámku – „Váš syn nedává ve škole pozor ...“

Další
neúspěch
dítěte ve
škole....

„Nejsem dobrý rodič.“

„Když má dítě problém, může za to škola!“

**Všechno může být ve skutečnosti
jinak, než jak to vypadá!**

A jak
vypadá
Jirkův
příběh
očima
jeho
rodičů?

Co je důležité!

- Pravidla - hranice a struktura
- Málokrokové pokyny
- Lepší je bez diskuse o vhodnosti chování – tak to má být a hotovo!
- Častá zpětná vazba
- Jednoduché, splnitelné a krátké úkoly
- Trpělivost
- Nastavit přiměřený systém odměn a případných „trestů“ – resp. přirozených následků
- Zdravý životní styl a vzor dospělého!

Poruchy autistického spektra

- Autismus je považován za jednu z nejzávažnějších poruch mentálního vývoje dítěte a řadí se mezi takzvané ***pervazivní (komplexní) vývojové poruchy***.
- Je vrozený, nelze jej vyléčit.
- Důsledky autismu je možné pouze zmírnit správně zvolenou odbornou intervencí.
- Mezi **poruchy autistického spektra** řadíme **dětský autismus**, který tvoří jakési jejich jádro, **atypický autismus**, **Aspergerův syndrom**, **Rettův syndrom** a **dezintegrační poruchu**.
- **Teorie o vzniku poruch autistického spektra** se různí - důsledek organického poškození mozku, ale i např. infekce plodu v těhotenství, neurochemické odlišnosti centrální nervové soustavy či odlišnosti struktury mozkové kůry...

Dětský autismus

- velice rozmanité projevy ve třech oblastech – sociální interakce, verbální i neverbální komunikace a představivost.
- jen málo zájem o sociální kontakty
- nereagování na sociální signály, např. na úsměv, oční kontakt, mimiku
- neporozumění emočním projevům jiných lidí, špatný odhad pocitů a naladění.
- nevytváří se obvyklá citová vazba k blízkým lidem
- nestandardní vrstevnické vztahy
- narušený vývoj řeči
- převažuje stereotypní manipulace s různými předměty, upoutávání věcmi, které se samy nějak stereotypně pohybují

Atypický autismus

- na rozdíl od dětského se atypický autismus objevuje až po třetím roce věku a symptomy se nemusí objevovat ve všech třech oblastech, tj. sociální interakci, komunikaci a představivosti.

Aspergerův syndrom

Aspergerův syndrom popsal v roce 1944 rakouský psychiatr Hans Asperger (1906–1980). Početněji se vyskytuje u chlapců a charakteristický je pro něj:

- egocentrismus
- poruchy v oblasti sociálních vztahů,
- nezájem o vztahy s okolím (vrstevníky),
- neschopnost přizpůsobit chování očekávanému standardu,
- motorická neobratnost nebo zvláštní stereotypní zájmy
- u osob s touto poruchou autistického spektra není dotčena inteligence, která bývá průměrná až nadprůměrná.

Inkluzivní vzdělávání

inkluzivní vzdělávání – principem inkluzivního vzdělávání je rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání pro všechny děti. Důraz je kladen na umožnění získání co nejvyšší úrovně vzdělání bez ohledu na míru schopností jedince. S pojmem inkluzivní vzdělávání úzce souvisí i pojem inkluzivní prostředí. Inkluzivní prostředí přistupuje s respektem k jinakosti, kterou chápe jako přirozenou a navzájem obohacující součást života, a vytváří takové podmínky pro výchovu a vzdělávání dětí, které respektují rozdílnost jejich vzdělávacích potřeb.

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

V praxi se již neuplatňuje přístup z pohledu diagnózy, ale speciálních vzdělávacích potřeb!

- **Žáci se zdravotním postižením** – mentální, tělesné, zrakové, sluchové, vady řeči nebo narušení komunikační schopnosti, kombinované postižení, autismus, vývojové poruchy učení a chování

Např. děti s mentální retardací, upoutané na vozík, nevidomé, neslyšící, dysartrici (většinou po DMO), **ADHD, ADD, SPU**, psychiatrické onemocnění, Aspergerův syndrom aj.

PLPP A IVP

plán pedagogické podpory (PLPP) – nástroj sestavovaný školou pro žáka se **speciálními vzdělávacími potřebami** (viz samostatné heslo). PLPP předchází **individuální vzdělávací plán (IVP)** (viz samostatné heslo). PLPP musí být vyhodnocen do třech měsíců od jeho sestavení. Pokud PLPP není dostačující, navrhuje škola vyšetření školským poradenským zařízením (viz samostatné heslo). Školské poradenské zařízení pak může doporučit realizaci podpůrných opatření vyššího stupně (individuální vzdělávací plán, přidělení asistenta pedagoga atp.).

individuální vzdělávací plán (IVP) – je specifickým podpůrným opatřením. Jedná se závazný dokument sestavený v souladu se školním vzdělávacím programem (viz heslo **školní vzdělávací program**), dle kterého se realizuje vzdělávání žáka se **speciálními vzdělávacími potřebami** (viz samostatné heslo). O IVP žádají ředitele školy zákonní zástupci dítěte, a to vždy po jednom roce. IVP vypracuje na základě doporučení školského poradenského zařízení škola. Více např. v knize Kendíková, J., Vosmik, M. Jak zvládnout problémy dětí se školou? Děti se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole – praktická příručka pro rodiče, učitele a další odborníky. Praha: Pasparta, 2016

ŠPZ - Školská poradenská zařízení

školská poradenská zařízení – základními typy školských poradenských zařízení jsou pedagogicko-psychologická poradna a speciálně pedagogické centrum. Poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních se řídí zejména vyhláškou č. 72/2005 Sb. (s ohledem na její novelu z roku 2016).

- Jejich náplní práce je speciálně pedagogická a psychologická diagnostika, intervence, reedukace, terapie, apod.
- Pouze ŠPZ mohou vystavit Zprávu školského poradenského zařízení a Doporučení pro vzdělání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami.
- O obsahu informuje rodiče – ten dostává zprávu, škola dostává Doporučení pro vzdělání žáka se SVP. Zprávu může rodič škole poskytnout.
- ŠPZ stanoví tzv. podpůrná opatření.

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

- **Týkají se žáků s SVP**
- **Rozumí se jimi využití:**
  - speciálních metod a forem výuky
  - možné úpravy hodnocení
  - úpravy výuky v rozsahu disponibilních hodin
  - úpravy obsahu vzdělávání
  - kompenzačních nebo rehabilitačních či učebních pomůcek, učebnic, didaktických materiálů
  - zařazení předmětů speciálně – pedagogické péče
  - snížení počtu žáků ve třídě či studijní skupině
  - jiných úprav organizace vyučování vzhledem k potřebám žáka s SVP
  - personální podpory – asistenta pedagoga, dalšího pedagoga nebo speciálního pedagoga, poskytování pedagogicko – psychologických služeb

Podpůrná opatření

- **PODPŮRNÁ OPATŘENÍ I. STUPNĚ** – zajišťuje škola bez nutnosti vyšetření v ŠPZ - PPP nebo SPC
  - plán pedagogické podpory
- **PODPŮRNÁ OPATŘENÍ II. – V. STUPNĚ** – rozhodnutí ŠPZ
- U všech stupňů je počítáno s metodickou podporou ŠPZ.

Speciálně-pedagogické terapeutické metody

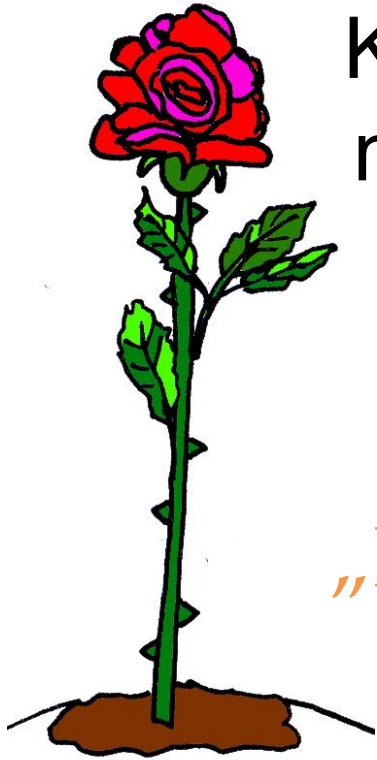
- **Reedukace** – zaměření na postiženou funkci a její „zlepšení“
- **Kompenzace** – zaměření na zdokonalení jiných než postižené funkce
- **Rehabilitace** – zaměření na úpravu společenských a pracovních vztahů – navazuje na předchozí

Několik tipů aneb CO MI TAKÉ FUNGUJE....

- Snaha nenálepkovat, klást si otázku: „Jak je v dané chvíli dítěti?“ spíše než „Jaké dítě je?“
- Dávat dětem pocit bezpečí, přijetí, lásku, ale i řád, který pro ně znamená jistotu.
- Já – dospělý - jsem mocným příkladem.
- Hledat na dítěti jeho kladné stránky a posilovat je.

- Nebát se však nechat dítě zažít přirozený následek jeho chování. Ukazovat mu, že každý máme právo na chybu. Naší úlohou je pak pohlídat, aby dítě i v této negativní situaci zažilo pocit „zvládnul/a jsem to a dostalo se mi za to respektu!“.

- Nedělat zbytečně za děti věci, které by mohly zvládnout. Nechat je ukázat se jako schopné – zplnomocnit je.
- Hlídat, aby nebyla podporována „naučená bezmocnost“.
- Nechtít vše řešit najednou. Ptát se: „Jaký nejmenší krok bych nyní mohl/a udělat k zlepšení situace?“

Každý člověk dělá v danou chvíli to nejlepší, co umí. A to i když to dělá (a možná i jen z našeho pohledu) špatně.

„Květiny jsou slabé. Zabezpečují se, jak dovedou. Myslí si, že jsou strašné, když mají trny....“

(A. de Saint-Exupéry, Malý princ)

**DĚKUJI
ZA POZORNOST**

Jana Divoká
divoka@strednipolabi.cz

603 347 250

